

NOVÉ KNHY

Schmitz, R.: **Geschichte der Pharmazie II.** Von der Frühen Neuzeit bis zur Gegenwart

Von Christoph Friedrich und Wolf-Dieter Müller-Jahncke: Govi-Verlag Pharmazeutischer Verlag GmbH, Postfach 5360, D-65728 Eschborn, NSR; <http://www.govi.de/buch.htm>

Na začátku 20. století uveřejnil po desetiletém studiu pramenů a literatury německý lékárník a historik Hermann Schelemz (1848–1922) monumentální dějiny farmacie od starověku po svou dobu (Berlin 1904). Ani dnes neztratilo toto dílo svou vypovídací a dokumentární hodnotu.

Do jeho šlépějí vstoupil v závěru končícího 20. století profesor dějin farmacie a ředitel Ústavu dějin farmacie Philipovy univerzity v Marburgu, dr. Rudolf Schmitz (1918–1992). Naplánoval si zpracovat na základě nových poznatků světové farmaceutické historiografie i výsledků bádání pracovníků i doktorandů svého ústavu i dalších ústavů v Braunschweigu, Mnichově, Heidelbergu dvoudílné „Dějiny farmacie“: I. Od začátku po skloněk středověku a II. Od raného novověku po moderní dobu. Předčasná smrt autora pozdržela vydání prvního dílu, který dokončil dr. Franz-Josef Kuhlen s lektorkou nakladatelství dr. Evmarií Wolfovou, až do roku 1998. Svazek, vydaný rovněž nakladatelstvím Govi, obsahuje 864 stran doplněných řadou vybraných ilustrací.

Plánovaného druhého dílu se ujali prof. dr. Christoph Friedrich (Marburg/Lahn) a prof. dr. Wolf-Dieter Müller-Jahncke (Marburg, Heidelberg). Navázali mj. na přípravné studie původního autora i na svá vlastní i cizí bádání a prezentovali moderní, obsáhlé (1237 stran), přehledné dějiny farmacie v době od 1500 do 2000. V knize, vydané 2005, najde zájemce přehledně časově i věcně strukturovanou látku, ilustrovanou komentovanými obrazy, završenou rozsáhlým soupisem studijní literatury. Hledání mu usnadní podrobný rejstřík jmenný i věcný. Zájemce najde v textu poukazy na kulturní a politickou situaci příslušné doby, stav medicíny, přírodních věd a techniky, ale především zasvěcené dějiny léčiv a léčivých přípravků, vědeckých disciplín, farmaceutického výzkumu, průmyslu, velkoobchodu, lékárníků, lékařů a lékařství, literatury, vzdělávání a škol. Poprvé jsou zde souborně podány dějiny farmacie v NDR.

Po stoce let má dnešní, řekněme především středoevropský, farmaceut zase k dispozici vědecky pojaté a moderně zpracované dějiny své profese. Přivítali je nejen farmaceutičtí historikové v Evropě i mimo ni. Dvoudílné „Schmitzovy Dějiny farmacie“ by si zasloužily i místo v knihovně každé farmaceutické instituce, podniku i každého farmaceuta. Je v nich též řada relevantních údajů k našim dějinám farmacie a němčina textu by neměla vadit ani našim farmaceutům. Všem autorům recenzovaného díla, kteří měli a mají dobré kontakty k naší farmhistoriografii a navštívili naše země, patří za zdařilou práci obdiv a poděkování.

V. Rusek

Kircher, W.: **Arzneiformen richtig anwenden.** Stuttgart, Deutscher Apotheker Verlag, 2007. 3.vyd., 516 s., 63 obr., 138 tab., 1 CD. Cena 48,0 Euro.

Zajímavá publikace zaměřená na aktuální tematiku správného užívání a uchovávání hromadně vyráběných léků (HVLP) v Německu. Ve srovnání s prvním vydáním (1995) má toto trojnásobný rozsah a je určeno k doškolování farmaceutů v terénu, ale i pro další zdravotnický personál. Jistou novinkou je příloha jednoho CD s více než 1300 citacemi z této oblasti.

Vlastní úvod (čtyři kapitoly) má podrobně propracovaný obsah protříděný desetně: Po 4 všeobecných kapitolách následuje 10 speciálních kapitol. V úvodu se autor zaměřil na hlavní druhy chyb, k nimž dochází při užívání HVLP, a jejich uchovávání u nemocných doma i ve zdravotnických zařízeních. Důraz je kladen na správné způsoby užívání léků pacienty, při čemž jsou zdůrazněny ergonomické a audiologické aspekty při jednání se starší populací v lékárnách a nemocnicích. Ergonomická hlediska jsou součástí pracovní psychologie a řeší vhodnost nástrojů (zdravotnických prostředků) a vybavení pracovišť při manipulaci s různými formami léků (dávkování, jejich aplikace apod.).

Hlavní částí příručky tvoří speciální kapitoly (rozsah 3 až 100 stran), věnované vlastním podávání různých druhů HVLP podle míst jejich aplikace. Pro řešenou tematiku se třídění nejlépe hodí a v každé kapitole si autor všímá charakteru aplikačního místa a jeho fyziologických a patologických procesů. Kapitoly řeší následující tematiku (v závorce je uveden jejich rozsah): 1. Problematika parenterálního

podávání (87 s.): Zde se probírají komplikace při podávání různých typů insulinů, přeplněné přípravky druhu PEN aj. 2. Perorální aplikace (109 s.) má největší rozsah a uvádí podmínky při dávkování určitých druhů tablet, želatinových tobolek, jakož i užívání léků s prodlouženým účinkem. 3. Lékové formy účinkující v ústní dutině (19 s.) – tekuté, pevné, žvýkací a orální terapeutické systémy. 4. Léky k bronchopneumotorickému využití (93 s.) – různé typy rozprašovačů, možné formy inhalační terapie, dětské druhy inhalátorů a některé zvláštní terapeutické systémy. 5. Rektální aplikace (13 s.) – mikrotobolky, krémy, čípky tablety. 6. Lékové formy k vaginálnímu podávání (11 s.) – čípky, tablety a vaginální prstence. 7. HVLP pro oční aplikaci (63 s.) – správné způsoby vkapávání, vhodné obaly a jejich použití, spreje, oční čočky a jejich ošetřování. 8. Přípravky nosní (25 s.) – roztoky rozprašovače a inhalace. 9. Léky k ušní aplikaci (3 s.) – tekuté i polotekuté konsistence, masti. 10. Přípravky pro dermální aplikace (42 s.) – kůže je specifickým místem pro podávání vhodných lékových forem: roztoků, mastí, emulzí a také transdermálních náplastí.

V každé kapitole je obrázek s popisem orgánu, který se dostává do styku s lékovou formou, jakož i upozornění na dodržování předepsaných podmínek pro aplikace. Kapitoly zahrnují popisy nejnovějších německých HVLP a upozornění na jejich nevhodné kombinace. V závěru – ve formě přehledných tabulek jsou zopakovány možné nesprávné aplikační příhody, příp. nesprávné způsoby uchovávání a stručné kontrolní otázky.

Recenzovaná příručka je určena pro farmaceuty a lze ji doporučit i pro další zdravotnický personál: sestry i ošetřovatelky, které podávají léky i na odděleních nemocnic.

J. Malý